

створення системи екологічної сертифікації, зокрема акредитування органів з екосертифікації; формування ринку екологічних робіт та послуг; проведення політики торгівлі правами на забруднення (використання механізму купівлі-продажу державних ліцензій на право забруднення оточуючого середовища); введення прискореної амортизації основних фондів природоохоронного призначення; ліцензування використання природних ресурсів (ліцензійний збір).

Як висновок автор зазначає наступне. Економічні стимули до раціонального використання природних ресурсів є важливим інструментом для забезпечення сталого розвитку України. Вони спрямовані на те, щоб спонукати суб'єктів господарювання та громадян до економного та раціонального використання природних ресурсів, зменшення їх забруднення та відновлення. В Україні вже реалізуються певні заходи щодо стимулювання раціонального природокористування, такі як податкові пільги та знижки для підприємств, які використовують ресурсозберігаючі технології, збори (платежі) за забруднення навколишнього природного середовища та штрафні санкції за порушення екологічного законодавства. Однак ці заходи є недостатніми для досягнення значних результатів. Для підвищення ефективності економічних стимулів до раціонального природокористування в Україні необхідно вдосконалити існуючі механізми стимулювання та впровадити нові.

Література:

1. Природокористування. *Сайт geografiamotozil2!*. URL: <http://surl.li/nxtaw> (дата звернення: 24.10.2023).

2. Тема 2. Наукові основи раціонального природокористування та охорони довкілля: Поняття, види і особливості природокористування. *Навчально-інформаційний портал НУБіП України*. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/view.php?id=244299> (дата звернення: 24.10.2023).

3. Буркинський Б. В. Економіко-екологічні основи регіонального природокористування і розвитку : монографія / Б. В. Буркинський, В. Н. Степанов, С. К. Харичков. Одеса : ІПІ НАН України, 2005. 575 с.

**Галина Фербей, здобувач вищої освіти СВО Бакалавр;
Сергій Рилєєв, к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Чернівецький торговельно-економічний інститут ДТЕУ**

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ: ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні вітчизняні реалії, які склалися внаслідок повномасштабного вторгнення військ РФ на територію України, вимагають від суб'єктів господарювання оптимізації організації та ведення бухгалтерського обліку в

цілому та дебіторської заборгованості (ДЗ) зокрема. З одного боку виникнення (переважно «товарної») ДЗ є неминучим результатом діяльності більшості підприємств (організацій, установ: «перша подія – відвантаження (надання, виконання)»), що призводить до збільшення їх доходів (метод нарахувань), а з іншого несе потенційну загрозу виникнення інших операційних витрат внаслідок її списання за різних обставин, зокрема закінчення строків позовної давності та/або настання надзвичайних подій (повна, часткова руйнація підприємств, їх ліквідація, або анексія територій «орками», на яких вони знаходяться, погіршення платоспроможності тощо).

На процес організації, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності щодо ДЗ впливають такі загальні фактори, як: нормативно-правова база (цивільно-господарсько-процесуальна, облікова, податкова тощо); безпосередні договірні відносини (при укладанні контрактів (договорів, угод)); обліково-звітна реєстрація заборгованості (дата балансу, достовірна оцінка, економічні вигоди у майбутньому); співпраця з банками (розрахунково-платіжні відносини); аналіз (у т.ч. існуючої та перспективної платоспроможності клієнтів) та контроль за своєчасністю погашення ДЗ; порядок формування резерву сумнівних боргів; класифікація (строки, безнадійність та потенційність погашення, забезпечення вексями або гарантами ...) заборгованості тощо.

Довіряй, але перевіряй. Ця приказка відображає суть обліку ДЗ, яку треба не тільки визнати, але й контролювати на кожну дату балансу щодо можливості бути сплаченою [1].

Враховуючи всі аспекти функціонування суб'єктів господарювання в умовах повномасштабної агресії РФ, дозволяють нам констатувати наступне:

1. Зростання ризику неплатоспроможності контрагентів. Умови воєнного стану призводять до економічних труднощів для багатьох підприємств та фізичних осіб-підприємців, що може вплинути на їх здатність повернути борги [2]. У цьому ракурсі, насамперед, наявні та потенційні клієнти, в системі забезпечення виживання та розвитку, мають оцінювати власну «товарну та нетоварну кредитоспроможність». В свою чергу й нам, як «реалізаторам» необхідно оцінювати фінансовий стан покупців і замовників з точки зору платоспроможності (ліквідності та фінансової стійкості).

2. Перегляд умов сплати (погашення) заборгованості [3]. В умовах запровадження воєнного стану необхідно враховувати, як з юридичної точки зору, так й «людяності та національної підтримки», відстрочення термінів оплати (погашення) ДЗ (внесення змін у договорах (угодах, контрактах). Але все потребує обліку, аналізу та контролю в індивідуальних випадках (довіру май, але перевіряй ...). Можливість переведення ДЗ з поточної до довгострокової. Хоча на практиці може бути і зворотна ситуація.

3. Коливання курсу валют. Хоча Національний банк України з 03.10.2023 р. запровадив режим керованої гнучкості обмінного курсу, все ж таки ДЗ (за іноземними валютами), як і завжди, вона відображається у звітності

за датами її формування. Отже «іноземна дебіторка» буде обліковуватися та відображатися у звітності за «новими» правилами НБУ.

4. У період дії в Україні воєнного, надзвичайного стану строки, визначені ст. 257 ЦКУ, продовжуються на строк його дії. Отже заборгованість, за якою строки давності станом на 24.02.2022 р. не пройшли, не може вважатися безнадійною за критеріями Податкового кодексу України [4].

Звичайно ми окреслили лише загальні особливості обліку ДЗ в умовах повномасштабної війни з рф. Серед науковців існує думка, яка підкріплена окремими положеннями МСФЗ та МСБО, щодо повернення у план рахунків та відображення у звітності рахунку 99 «Надзвичайні витрати», який буде кореспондувати з рахунками обліку довгострокової та поточної ДЗ 18 «ДЗ та інші необоротні активи», 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками» та 37 «Розрахунки з різними дебіторами» з подальшою аналітикою.

Отже облік ДЗ покликаний забезпечити менеджерів відповідної ланки щодо: оперативного контролю за причинами виникненнями поточної ДЗ, своєчасністю та повнотою погашення; аналізу ДЗ (стан, структура, динаміка, вплив на фінансовий цикл, плато-, кредитоспроможність й фінансову стійкість; стягнення та реструктуризації ДЗ тощо.

Література:

1. Віктор О. Дебіторська заборгованість. *Головбух* : офіц. веб-сайт (дата розміщення: 16.03.2023). URL : <https://buhplatforma.com.ua/article/7708-debtorska-zaborgovanst> (дата звернення: 26.10.2023).

2. Шевченко І. Проблемні аспекти стягнення дебіторської заборгованості в умовах воєнного стану. *Юридична компанія «Армада»* (дата розміщення: 21.06.2023). URL : <https://armada.law/blog/problemni-aspekti-styagnennya-debitorskoyi-zaborgovanosti-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення: 26.10.2023).

3. Юрченко Ю. Збереження бізнесу в умовах воєнного стану через процедуру банкрутства. Хто відповідатиме за борги. *Юридична газета on-line* (дата розміщення: 20.03.2023). URL : <http://surl.li/nxtcz> (дата звернення: 26.10.2023).

4. Карпова В. Безнадійна заборгованість: особливості визнання в період дії воєнного стану. *Бухгалтер & Закон. 2023. № 45-46.* URL : https://bz.ligazakon.ua/magazine_article/BZ014144.